

6. децембар 2018.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 6. децембра 2018. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0%.

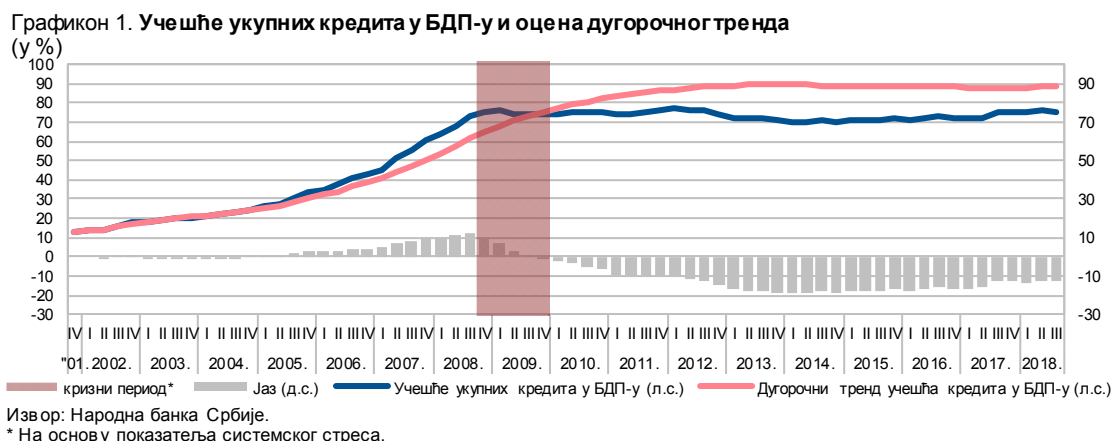
Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује, на тромесечном нивоу, стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1. приказани су учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда.¹ Након периода

¹ Почев од марта 2018. године, основу за обрачун референтног показатеља за утврђивање стопе *ССуВ*-а представља учешћа кредита недржавном сектору у БДП-у, док је у претходном периоду, основу за обрачун представљало учешће пласмана недржавном сектору у БДП-у, који су, поред кредита, обухватили и дате депозите, инвестиције, хартије од вредности и остала финансијска средства, потраживања за камату, накнаду и провизију и остале пласмане.

експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних вредности. На основу података из септембра 2018. године, учешће укупних кредита у бруто домаћем производу износило је 75,3%, док је оцењена вредност одступања овог учешћа износила –12,9 процентних поена. Оцењено одступање учешћа укупних кредита у БДП-у има присутан тренд опоравка, али је и даље испод свог дугорочног тренда, што указује на то да је финансијски циклус у фази у којој би увођење стопе контрацикличног заштитног слоја капитала изнад 0% могло бити ограничавајући фактор укупне кредитне активности. Такође, оцењена вредност одступања учешћа кредита у БДП-у налази се испод референтне вредности од 2 процентна поена² и указује на то да је референтни показатељ за утврђивање стопе ССуВ-а једнак 0%. Ипак, приметно је затварање јаза у појединим сегментима кредита сектора становништва, што указује на присутан ризик у овом сегменту кредитирања и налаже примену циљаних мера којима би се ограничио овај ризик без нежељених последица на укупну кредитну активност.

Ради одређивања стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

² Видети: *Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates (ESRB/2014/1), Annex Part II.*

Тржиште непокретности

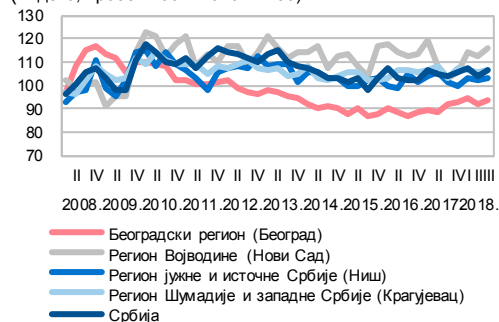
Показатељи тржишта непокретности за Републику Србију указују на опоравак овог сегмента финансијског тржишта.

Просечна цена непокретности, мерена индексом *DOMex* за Републику Србију, на крају трећег тромесечја 2018, на међугодишњем нивоу, порасла је за 2,3%, а у односу на претходно тромесечје за 2,0%.

У трећем тромесечју 2018. године, повећан је и број прометованих непокретности и износ стамбених кредита. У наредном периоду очекује се даљи раст тражње за стамбеним кредитима захваљујући наставку раста зарада и запослености у приватном сектору и повољним условима стамбеног кредитирања.

Графикон 2. Индекс цена непокретности *DOMex*

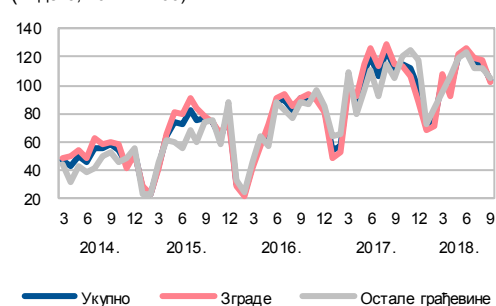
(индекс, просек 2002–2010 = 100)

Извор: Национална корпорација за осигурање стамбених кредита.

Графикон 3. Индекси броја издатих дозвола новоградње

(индекс, 2017 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

На опоравак грађевинског сектора упућује и број издатих дозвола новоградње, који је на крају трећег тромесечја 2018. већи за око 5% него на крају претходне године.

Просечан *LTV* рацио новоодобрених стамбених кредита и даље је знатно испод регулаторног максимума од 80%³ и у трећем тромесечју 2018. забележена је вредност овог показатеља од 70,4%.⁴

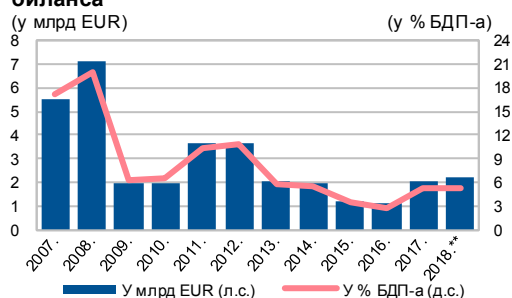
³ У складу са Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011 и 114/2017), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности, осим ако се кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица, када кредит не може бити већи од 90% вредности непокретности.

⁴ Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодобрене кредите осигуране код те корпорације.

Показатељи спољне неравнотеже

Побољшање домаћих макроекономских услова смањује осетљивост на ризике из окружења. Дефицит текућег рачуна је у првих девет месеци 2018. године износио 1,5 милијарди евра. Нето прилив страних директних инвестиција је у првих девет месеци 2018. био виши него у истом периоду претходне године и износио је преко 1,8 милијарди евра, при чему су стране директне инвестиције добро распрострањене и доприносе извозном потенцијалу земље. Очекује се да ће прилив страних директних инвестиција у 2018. забележити већи раст него у претходној години и да ће бити и више него довољан да покрије дефицит текућег рачуна.

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса*

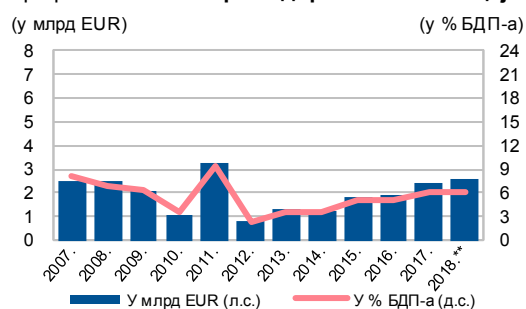

* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга усклађени су са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.

** Процена НБС, новембар 2018.

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Графикон 5. Нето стране директне инвестиције*

* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга усклађени су са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.

** Процена НБС, новембар 2018.

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Основни показатељи банкарског сектора

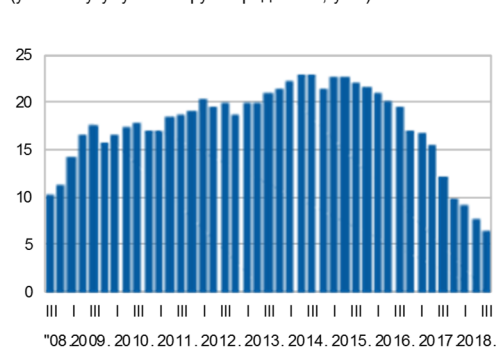
Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан. Опадајући тренд нивоа проблематичних кредита, уз одсуство концентрације одређених облика aktive у банкарском сектору и задовољавајући степен конкуренције, потврђује стабилност банкарског сектора.

Графикон 6. Показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 7. Проблематични кредити

Извор: Народна банка Србије.

На крају трећег тромесечја 2018, показатељ адекватности капитала је износио 22,8%, што је знатно изнад регулаторног минимума (који од 30. јуна 2017. године износи 8%).

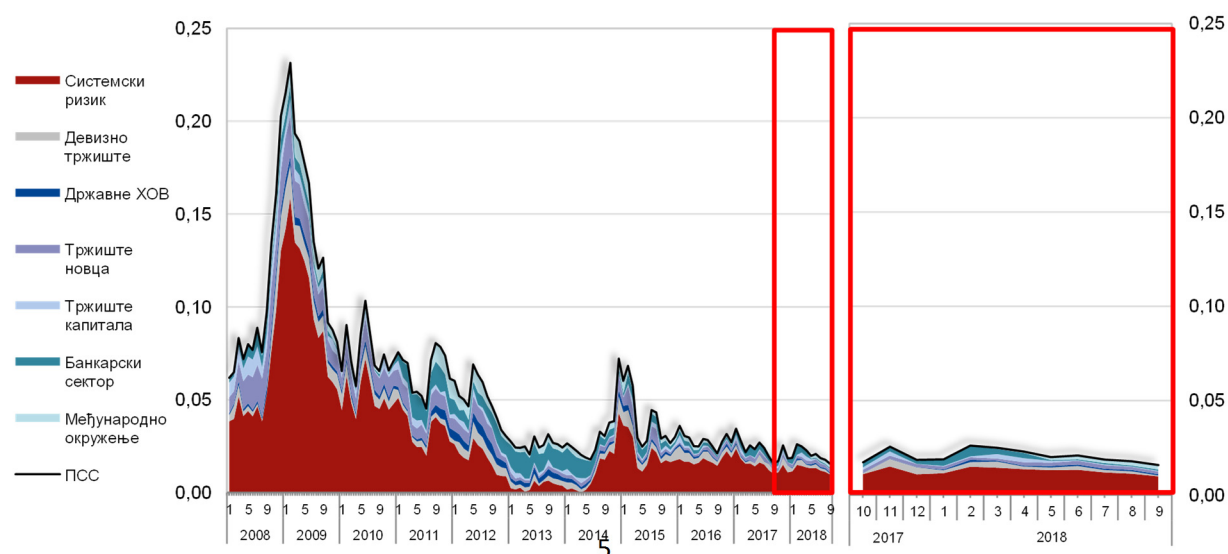
LtD рацио, тј. однос кредита и депозита, на крају трећег тромесечја 2018. задржао се на нивоу нижем од 1, односно износио је 0,89, што указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора наставило је опадајући тренд током 2018. године и на крају трећег тромесечја 2018. нашло се на нивоу од 6,4%, што је испод преткризног нивоа и најнижи ниво откад се прати овај показатељ квалитета активе банака. Смањење учешћа проблематичних кредита великим делом је резултат активности спроведених у складу са Стратегијом за решавање проблематичних кредита и акционим плановима Владе и Народне банке Србије за спровођење ове стратегије.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса развијен је с циљем да препозна периоде повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. Показатељ системског стреса обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Графикон 8. Кретање Показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика Показатељу системског стреса

Извор: Народна банка Србије.

У периоду од септембра 2017. до септембра 2018. године, показатељ системског стреса указује на период ниског ризика, с ниском и стабилном системском компонентом.

У току трећег тромесечја 2018. кретања на девизном тржишту нису знатно утицала на ниво показатеља системског стреса. Такође, постигнути резултати и домаћи макроекономски показатељи указују на низак ниво финансијског стреса који произлази из јавних финансија. Просечна вредност *EMBI* за Србију је у трећем тромесечју 2018. била нижа за око 12 базних поена него у истом периоду претходне године. Ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, адекватан ниво обавезне резерве и ниске каматне стопе на европском тржишту новца обележили су првих девет месеци 2018. године и повољно утицали на домаће тржиште новца, те стога оно не представља извор ризика системског стреса у финансијском систему Републике Србије. Кретања на тржишту капитала током трећег тромесечја 2018. године нису у знатној мери утицала на ниво системског стреса у финансијском систему Републике Србије. Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије резултирало је побољшањем релевантних показатеља банкарског сектора и у 2018. години, што је створило и додатну отпорност финансијског система на потенцијалне потресе. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова банкарског сектора, које Народна банка Србије спроводи тромесечно, потврђују да је банкарски сектор Републике Србије адекватно капитализован и високо ликвидан. Кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страниј валути на нивоу „BB” потврдила је рејтинг агенција *Fitch Ratings*, уз стабилне изгледе за његово даље побољшање. Агенција је потврдила рејтинг на основу оцене да ће економска политика и у наредном периоду доприносити даљем јачању макроекономских показатеља, унапређењу пословног амбијента и смањењу јавног дуга.

Ниски инфлаторни притисци, успешно спроведена фискална консолидација и наставак структурних реформи, већи прилив страних директних инвестиција, опрезно ублажавање монетарне политике, уз стабилан банкарски систем, позитивно доприносе јачању отпорности домаћег финансијског система, а самим тим и макроекономској стабилности земље.